

УДК 338.433:636.2.002.6

*І. І. Гаврилюк,
асистент, Львівський національний аграрний університет*

ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА

TRENDS OF FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF CATTLE-BREEDING PRODUCTS

У статті проаналізовано сучасний стан ринку продукції скотарства у Львівській області та напрями його розвитку. Визначено споживчі ціни на продукцію скотарства, основні шляхи збільшення виробництва яловичини і молока, поліпшення її якості і зниження собівартості.

The article analyzes the current state of the market livestock products in the Lviv region and the directions of its development. Determined the consumer prices of livestock products, mainly by increasing the production of beef and milk, improving quality and reducing costs.

*Ключові слова: ефективність, скотарство, продуктивність, попит, ціна.
Key words: efficiency, cattle-breeding, performance, demand, price.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Вже декілька років скотарство в Україні перебуває у кризовому стані. Скорочується чисельність поголів'я, знижується його продуктивність, а отже зменшуються обсяги виробництва, відтак скотарство стало збитковим. Це призвело до зменшення споживання продукції в Україні. Молоко та яловичина займають важливу роль у харчуванні людей. Якщо не зупинити спад виробництва продукції скотарства, то певна кількість сировини буде надходити з-за кордону. Від повної деградації галузі рятує розвиток молочного скотарства в особистих селянських господарствах, проте вони не спроможні запроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, а тому в майбутньому не можуть бути пріоритетними формами господа-

рювання. Виробництво та переробка продукції скотарства у період переходу на ринкові засади зіткнулись із фінансовими труднощами, що призвело до скорочення поголів'я ВРХ. Виникла потреба в обґрунтуванні шляхів розвитку галузі на майбутнє.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням функціонування галузі скотарства, знайшли своє відображення у працях видатних вчених. Зокрема, сучасний розвиток скотарства вивчають П.С. Березівський, Г.В. Черевко, П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Шпичак, В.П. Ситник, В.І. Бойко, М.Й. Малік, В.Г. Андрійчук, Р.І. Тринько,

Таблиця 1. Динаміка виробництва продукції скотарства в усіх категоріях господарств у Львівській області (тис. тонн)

Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до % до 2006 р.
М'ясо у забійній масі, тис. т						
М'ясо всіх видів	90,2	98,5	105,8	107,5	115,1	12,8
Яловичина і телятина	41,3	41,2	38,5	36,3	33,1	80,1
Молоко, тис. т.						
Молоко всіх видів	892,3	813,4	731,3	682,5	656,2	73,5

Розраховано на основі джерела [7].

В.І. Топіха, М.Д. Янків та ін. Праці цих учених зробили вагомий внесок у формування теоретико-методологічного базису досліджуваної проблеми і її вирішення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити сучасні тенденції функціонування ринку продукції скотарства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Скотарство є однією з найважливіших галузей сільського господарства України. Важливість її розвитку обумовлюється тим, що вона відіграє виключно важливе значення з точки зору вирішення однієї з першочергових і головних проблем аграрного сектора економіки України — це забезпечення населення раціональними нормами споживання незамінними за своїми якісними властивостями продуктами, насамперед молоком та яловичиною.

Ринок продуктів скотарства є особливим видом продукції. Його особливості викликані тим, що молоко та яловичина є різними продуктами як із споживчої сторони, так із організаційної. Канали розповсюдження продукції скотарства на ринок від виробника до споживача відрізняються між собою. Молоко потребує щоденного товаропросування. Яловичина, м'ясопродукти та жива худоба поступають на ринок меншою кількістю.

У кожній державі, в будь-якому суспільстві сільське господарство є життєво необхідною галуззю народного господарства, оскільки зачіпає інтереси буквально кожної людини. Адже нині понад 80 % фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства. Тому виробництво її є найпершою умовою існування людства [1, с. 6].

Обсяги виробництва тваринницької продукції в Україні з розрахунку на одну особу не відповідають раціональним нормам і є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу, через відсутність балансу платоспроможного попиту населення та пропозиції на продукцію сільського господарства та продовольчі товари. Наприклад, у 2009 році в Україні виробництво молока на одну особу становило 254 кг (спожито 212 кг), тоді як в Ірландії — 1190 кг, Данії — 880 кг, Нідерландах — 691 кг [3, с. 16].

Протягом 2006—2010 рр. виробництво м'яса у всіх категоріях господарств збільшилось на 12,8%, яловичини і телятини зменшилось на 80,1%. Також виробництво молока зменшується в усіх категоріях господарств у Львівській області на 73,5%, у 2006 р. становило 892,3 тис. т., коли у 2010 р. — 656,2 тис. т. (табл. 1). Через відсутність цінової політики, рентабельність виробництва молока у Львівській області залишається низькою, що негативно відзначається на розширенні відтворення в галузі молочного скотарства.

Попит на ринку продукції скотарства виступає у вигляді кількісної потреби споживачів у м'ясі та молоці, яку можна задовольнити придбанням їх через обмінну інфраструктуру. Раціонально функціонуючим є той ринок, на якому між пропозицією та попитом існує рівновага, але будь-яке порушення закону рівноваги попиту і пропозиції спричиняє дисбаланс: дефіцит товарів або їх надвиробництво [2, с. 75].

Попит на ринку продукції скотарства виступає у вигляді кількісної потреби споживачів у м'ясі та молоці, яку можна задовольнити придбанням їх через обмінну інфраструктуру. Раціонально функціонуючим є той ринок, на якому між пропозицією та попитом існує рівновага, але будь-яке порушення закону рівноваги попиту і пропозиції спричиняє дисбаланс: дефіцит товарів або їх надвиробництво [2, с. 75].

Таблиця 2. Питома вага окремих категорій господарств у виробництві молока, %

Категорія господарств	1990 р.	2000 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 1990 р., +/-
Україна								
Сільськогосподарські підприємства	76,0	29,7	18,5	17,8	17,8	19,3	19,7	-56,3
Особисті селянські господарства	24,0	71,3	81,5	82,2	82,2	80,7	80,3	+56,3
Львівська область								
Сільськогосподарські підприємства	54,3	6,4	3,2	3,0	3,2	3,6	3,5	-50,8
Особисті селянські господарства	45,7	93,6	96,8	97,0	96,8	96,4	96,5	+50,8

Розраховано на основі джерела [7, с. 18, 43].

У результаті проведеного аналізу бачимо, що у 1990 р. виробництво сільськогосподарськими підприємствами продукції молочного скотарства в Україні становило 76%, тоді як особистими селянськими господарствами лише 24%. За рахунок зменшення у 2000 р. кількості сільськогосподарських підприємств виробництво молока особисті селянські господарства займали 71,3%, коли сільськогосподарські підприємства — 29,7%. У 2008 р. особисті селянські господарства займали 82,2%, у 2009 р. — 80,7%, а у 2010 р. — 80,3%.

У Львівській області виробництво молока у 1990 р. сільськогосподарськими підприємствами становило 54,3%, коли особистими селянськими господарствами — 45,7%. У 2000р. особисті селянські господарства по виробництву молока займали 93,6%, а сільськогосподарські підприємства — 6,4%. У 2008 р. особисті селянські господарства становили — 96,8%, сільськогосподарські підприємства лише 3,2%, а у 2010 р. особисті селянські господарства займали 96,5%, коли сільськогосподарські підприємства — 3,5%. Таким чином, особисті селянські господарства стали основними виробниками молочної продукції як в Україні, так і у Львівській області (табл. 2).

Отже, протягом останніх років виробництво продукції молочного скотарства у Львівській області майже повністю сконцентроване в особистих селянських господарствах. Зростання виробничого потенціалу молочного скотарства в особистих селянських господарствах не повністю компенсувало його скорочення, яке відбулося у сільськогосподарських підприємствах. До зменшення обсягів виробництва молока та виникнення кризової ситуації в молочному скотарстві призвело не мало чинників. Серед них: зниження економічної зацікавленості виробників у розвитку галузі внаслідок нееквівалентного обміну не на користь сільськогосподарським підприємствам, різкий спад платоспроможного попиту, подорожчання пально-мастильних матеріалів, газо- і електропостачання, відсутність економічного регулювання розвитку галузі з боку держави, особливо щодо ціноутворення та збуту продукції [5, с. 130].

Особливе значення у забезпеченні країни продовольством має задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження, серед яких провідне місце належить галузям м'ясного скотарства та свинарства. Через недостатню підтримку їх розвитку з боку урядо-

Таблиця 3. Індекси споживчих цін на продукцію скотарства, %

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 2007 р., %
м'ясо та м'ясопродукти	113,3	130,6	106,8	106,2	93,7
молоко	144,8	119,1	127,5	104,0	71,8

Розраховано на основі Головного Управління статистики у Львівській обл. [3].

вих структур, низький рівень цін, застарілі технології в більшості аграрних підприємств вони є занедбаними або взагалі відсутні [4, с. 18].

Аналізуючи таблицю 3, можемо зробити висновок, що споживчі ціни на продукцію скотарства з 2007—2010 рр. знизились. М'яса і м'ясопродукти на 93,7%, молока на 71,8%.

ВИСНОВКИ

Отже, основними шляхами збільшення виробництва яловичини, поліпшення її якості і зниження собівартості є збільшення поголів'я м'ясної худоби, удосконалення існуючих та створення нових порід, повноцінна годівля, інтенсивне вирощування й відгодівля, промислове схрещування, інтенсифікація відтворення. Ці заходи будуть ефективними за умов міцної кормової бази, наукової організації праці, застосування високого рівня механізації та автоматизації виробничих процесів.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В. Г. Андрійчук. — 2-ге вид., доп. і перероблене. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
 2. Гримак А.В. Формування ринку продукції м'ясного скотарства / А.В. Гримак // М'ясний бізнес. — 2009. — № 1. — С. 74—76.
 3. Мазуренко О.В. Тенденції розвитку тваринництва в Україні / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. — 2011. — № 8. — С. 16—21.
 4. Мойса М.Я. Напрями збільшення виробництва тваринницької продукції / М.Я. Мойса, Н.М. Бурдейна // Економіка АПК. — 2009. — № 10. — С. 18—22.
 5. Сивак Є.М. Аналіз сучасного економічного стану молочного скотарства / Є.М. Сивак, І.І. Костецький // Іноваційна економіка. — 2011. — № 3. — С. 129—132.
 6. Сільське господарство Львівщини: стат. зб. — Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2011. — 174 с.
 7. Тваринництво Львівщини: стат. збірник / Головне управління статистики у Львівській області. — Львів, 2011. — 138 с.
- Стаття надійшла до редакції 06.02.2013 р.